

Szeged ujjaépítésének folytatása.

A Szegedről — Szegednek rovat írója ma folytatja tanulságos reminiscenciáinak közlését. A királyi biztos után jön az első főispán, Kállay Albert kora.

Mikor a rekonstrukció alapvető munkái befejezést nyertek, a királyi biztos távozott, a város visszanyerte teljes önkormányzati jogát, a törvényhatóság kezébe jutott a nagy mű: Szeged ujjaépítésének folytatása. Szeged akkori közéletében nem volt fontosabb kérdés, mint az, hogy ki lép a Nagy ur örökébe, ki lesz a minden helyi érdek fölött álló erős vezéri kéz, a ki a vezérre háruló nehéz feladatot, a magára hagyatottság éveiben megoldani képes.

A kérdés megoldása nem sokáig váratott magára, 1884. január 23-án kelt elnöki leiratával, Tisza Kálmán miniszterelnök mint belügyminiszter, tudomására hozta a város közönségének, hogy ő császári és apostoli királyi felsége 1884. január 21-én kelt legfelsőbb elhatározásával megengedte, hogy Szeged sz. kir. város törvényhatóságában a főispáni teendőket Kállay Albert, belügyminiszteri osztálytanácsos, jelenlegi állásának mentartása mellett, ideiglenesen megbizassék. Ezen megbizást nemsokára követte a végleges főispáni kinevezés és 22 éven keresztül, a változó kormányok dacára maradt Kállay Albert Szeged főispánja. Ezen hosszú főispáni működésének eredménye azt igazolta, hogy soha Szegedet nagyobb szerencse nem érte, mint az, mikor őfelsége, a magyar apostoli király Kállay Albert urat a város főispánjává kinevezte.

Tisza Lajos királyi biztos alapvető munkájának örökébe, a munka folytatásának vezetésére a leghivatottabb férfi lépett; a mestert követte a mesteri erényekkel és tulajdonságokkal felruházott egyszerű, szerény tanítvány, aki az alapvető munkánál mindig a mester árnyékában volt és annak jobbkeze, minden munkájának részese. Ismerte az embereket és viszonyokat. Tudta, mit kell és mit nem szabad cselekedni.

Szegedre érkezett 1884. február 2-án minden feltűnés, parádé nélkül és már február 3-án egy szürke rendkívüli közgyűlésen letette a hivatalos esküt.

Ugy jött Szegedre csendesen és zajtalanul, mint egy áldást hozó májusi eső, megtermékenyítve mindent maga körül és aztán, mikor magából minden termékenyítő áldást, jótékonyt szétosztott az embereknek, észrevétlenül dörgés és villámlás nélkül távozott.

Beköszöntőjének hangján a tartalmás, nemes egyszerűség, a férfias határozottság és a bölcs előrelátás, végül a város és közönsége iránti igaz szeretet hangja vonul végig.

— — — Azon évek után — mondotta a főispán — melyeket itt szerény munkakörben, mint az ügynek egyik napszámosa, volt önök között eltölteni szerencsém, a melyek alatt megszoktam ezen város ügyét, — lehet talán az akkor itt uralgott légkör behatása alatt is — minden egyéb fölött álló érdekként tekinteni s amelyek alatt ezen várost napról-napra épülni, mondhatni a semmiből nagygyá emelkedni láttam s annak igazi magyar, nemes érzésekben gazdag lakosságát folyton közvetlen érintkezés mellett, olyannyira becsülni és szeretni tanultam, — az összetartozás bizonyos könnyen nem szakítható kötelékével éreztem magamat a városhoz csatolva; a megelégedés és megnyugvás érzetével töltött el s mondhatnám büszkévé tett azon tudat, hogy alkalmam nyílik ezen város érdekeit habár más hatáskörben s más körülmények között továbbra is szol-

gálni — — — amiről részletesebben szólnom kell, ami legalább ma még Szegeden minden egyéb érdek fölött áll, az a város ujjaépítésének és jövő emelkedésének kérdése.

— — — Nem óhajtok azonban magamnak a jövőről a valóságnál kedvezőbb képet alkotni, nem kívánok elzárkozni azon tudattól, hogy a város kitűzött cél felé törekvő utjában nagy nehézségekkel és kedvezőtlen viszonyok között nagy veszélyekkel is fog szembe szállhatni.

Az első és legkedvezőtlenebb veszélyt részről abban látom, ha nem sikerülne a város háztartását minden irányban állandó és biztos alapokra fektetni s ekként a város vagyoni és pénzügyi állása, a bizonytalan jövőnek vitetnék eléje. Mondom, a legnagyobb veszélyt látom ebben, mert ez végeredményeiben nemcsak a jövő előrehaladást fogná kizárni, de veszélyeztetné azon eredményeket is, melyek ez irányban már elértettek.

Márványba vésendő bölcs szavak ezek, melyek örök igazságként minden időre és minden nemzedéknek szólnak.

— — — Azok, kik ezen cél felé törekednek, engem mindig soraik közt fognak találni, készen az együttműködésre. Eszközeim lesznek ezen törekvésben az egyszerű gazdálkodás, rendszeres és szigoruan kezelt pénzügyek, kitartás a netáni bajok között, áldozatkészség s különösen az önmérséklet; mindezek látszólag a szerénység és tartózkodás szavai, de itt, az adott viszonyok között együttvéve fontos és eléggé meg nem becsülhető eszközök arra nézve, hogy azon hajót, melyben összes reményeink benne fekszenek, nehéz viszonyok közt is biztosan, állandóan fenntarthassuk.

Midőn szavaimat bezárom, tisztelettel kérem az önök bizalmát. Részről megnyugvással mondhatom, hogy a bennem helyezendő bizalomban, — legalább a jóakaratot illetőleg, mert a sikerről előre senki sem állhat jót — sohasem fognak csalódni.

A beköszöntő elhangzása után megkezdte és 22 éven keresztül rosszban s jóban egyaránt folytatta a főispán minden hivalkodás nélkül, szerényen céltudatos munkáját, a sikerből, a nyilvánosság előtt sohasem kívánt részt, pedig minden lényeges siker az ő munkájának eredménye. Ez az eredmény a mai Szeged, a világháborút is megállott gazdasági és pénzügyi erejével. Ezen anyagi erőnek alapjait egyedül Kállay Albert főispán rakta le. Kevesen tudják, helyesebben alig tudják egyesek, megírva pedig sehol sincs, tehát kötelességet teljesítek, ha elmondom ezen 22 évi csendes, főispáni hasznos munkásságnak lényegesebb történetét.

Az 1884 februárjában, főispáni hivatalbalelépése után azonnal elkészítették, közvetlen irányítása mellett az új szervezeti szabályrendeletet melyben az államszámvitel szabályainak megfelelőleg megállapított a város vagyonának kezelése és ellenőrzése. Ezen szabályrendelet már márciusban jóváhagyatot és áprilisban ez alapon megtartatott a tisztújítás. Következtek azután a város anya-

gi erejét növelő szabályrendeletek, majd pedig óvatosan bár, de erős és biztos kézzel nyesegette le a régi közigazgatási rendszernek káros hajtásait. Megszüntette a közigazgatási kis királyságokat, a gyarlásággal telített közigazgatást átfurmálta munkás közigazgatássá. Rendet, pontosságot, lelkiismeretességet, előzetkenységet követelt mindenkitől és mindezekben jó példával maga járt elől.

Az 1887. évben megkezdte az elposványosodott adóhivatali ügyeket rendbe hozni. Az 1890. évi szervezetben pedig intézményesen biztosította az adóhivatalnál a rendet.

Ezen alapvető munkássága közben, a nyolcvanas évek végén jöttek a nehéz idők, a megpróbáltatás napjai. A város háztartása nem volt képes a kiadásokat fedezni, az állammal szemben fennálló tartozások végrehajtás útján biztosítottak. A polgárság vagyona a házakban teljesen értéktelenné vált, a keresetre való alkalom csökkent, a város éveken át alig nyújtott valami közmunkát, beruházásokról szó sem lehetett. — 1889-ben a város deficitje felszaporodott 1.800.000 forintra. A megpróbáltatás ezen idejében Kállay Albert megmutatta, hogy kell és lehet a város pénzügyeit rendbe hozni. A kormányhoz fordult, hogy konvertálással és kedvezményes fizetéssel könnyítsenek Szeged háztartásán. Ekkor hozatott az 1889. évi XXXI. törvénycikk, melynek értelmében Szegednek 5.500.000 forintos államkölcsöne 6%-os annuitásról, állami garancia mellett 5%-os törlesztéses kölcsönre konvertáltatott és annak eredménye az lett, hogy 10 éven keresztül évenként 100.000 forinttal kevesebb lett a város terhe, 10 év után pedig 40 éven át évi 70 ezer forinttal. Majd új jövedelmi forrásokat állított be és ezzel egy csapással helyrehozta a háztartást és nyomban utána elkezdte városi beruházásokkal, intézmények létesítésével a keresetre való alkalmat nyújtani. A város egy pár év alatt 2.800.000 frt. beruházási tőkét használt el. A munkának meg lett a gyümölcse, megindult az élet és kezdődött a termézetes haladás.

Ekkor jött a regál-megváltás. A legaprólékosabb részletekig Kállay Albert dolgozott első sorban ezen ügyben. Az eredmény az lett, hogy a város kapott az italmérési jogok megváltásáért 4 és fél százalékos állami adóssági kötvényekben 5.087.200 koronát, melynek a költségvetést érintő évi jövedelme 228.914 korona.

Az 1899. évi VI. t.-c. a magyarországi városok és községek fogyasztási adó természetű jövedelmeit rendezte, melynek folytán a város a törvény 4. pontja értelmében kártalanítási segítyt kap évi 234.765 korona 52 fillért, ezen eredmény is kizárólag Kállay Albert munkájának érdeme.

Nem részletezem tovább sikerekben gazdag munkásságát, de azt minden szegedi ember tudja, hogy ami Szegeden városi kertészeti kultúra és fásítás van, minden az ő munkája, sokszor az egész közigazgatás ellenére képes volt akarátát keresztül vinni, mert tudta, hogy az hasznos a városnak. — Igaz, hogy ezen időkben a belügyminiszter Szegedre nézve nem Budapesten székel, hanem Szegeden a főispáni hivatalban. Nincs oly alkotás ezen 22 év alatt, melynek munkájából a nagyobbik részt ki ne vette volna és emellett soha sem tolta magát előtérbe, a főispán csak úgy szerepelt kifelé, mint a közgyűlés pártatlan elnöke.

Mikor visszavonult nyugalomba, megkapta az apostoli magyar királytól a legmagasabb elismerést. Szeged sem lehet hálátlan leghasznosabb polgára iránt, adjuk meg neki mi szegediek azt, amit elismerésül e hálás magyar nép adhat, őrizzük meg Kállay Albert nevét nemzedékről-nemzedékre.

A Kállay-nemzetség a honalapítástól kezdve, sok nevezetes férfit nevelt e hazának, ezen nemzetség a 108 magyar ősnemesség Balog-Semjén nemből való, akik között ezen